

Слижук О. А. Застосування технологій змішаного навчання на уроках української літератури в 5-6 класах в умовах воєнного стану. *Організація безпечного освітнього середовища – виклик сучасності: перспективи та рішення* (м. Тернопіль, Україна, 03 березня 2023 року). Науковий, методичний, інформаційний збірник Тернопільського обласного комунального інституту післядипломної педагогічної освіти / Редколегія: О. М. Петровський, В. С. Мисик, І. М. Вітенко, О. І. Когут, Ю. Ч. Шайнюк, Т. В. Магера, Ф. І. Полянський, Н. Б. Стрийвус, Г. І. Герасимчук. Тернопіль: ТОКІППО, 2023. С. 316-320.

УДК 373.5.018

Слижук Олеся Алімівна,
кандидат педагогічних наук, доцент,
провідний науковий співробітник
відділу навчання української мови та літератури
Інституту педагогіки НАПН України, м. Київ

ЗАСТОСУВАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ В 5-6 КЛАСАХ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Із введенням в Україні у дію воєнного стану актуалізувалася потреба пошуку освітніх моделей, які б давали можливість учасникам освітнього процесу взаємодіяти офлайн і онлайн, синхронно й асинхронно, залежно від тих умов, у яких вони перебувають. Використання таких моделей допоможе запобігти освітнім втратам або мінімізувати їх. Ця проблема розглянута у наукових працях С. Антощук, Н. Арістової, Л. Ляхоцької, О. Малихіна, В. Рогової та ін.

Технології змішаного навчання використовуються в освітньому процесі вже кілька десятиліть. Як зазначають С. Антощук та Л. Ляхоцька, «генезис «змішаного навчання» бере свій початок в 1990 р., хоча передумови для його виникнення з'являлися ще в 1974 р., коли М. Крюгер створив «відеоплейс» – кероване комп'ютером штучне інтерактивне середовище, яке сьогодні називають елементом гейміфікації освітнього процесу» [2, с. 11]. Проте найбільш активне їх упровадження припадає на початок ХХІ ст. й зумовлене появою нових комп'ютерних технологій, а відтак – швидкому зростанню обсягів наукової інформації.

У практику роботи закладів середньої освіти України технології змішаного навчання почали активно впроваджуватися з 2020 року, оскільки часто вводився

карантин через епідемію COVID-19. Якщо для систем вищої та післядипломної освіти розроблені моделі змішаного навчання вже досить давно, то у закладах середньої освіти триває їх апробація, узагальнення досвіду впровадження та розроблення методичних рекомендацій для навчання конкретних освітніх галузей.

С. Антощук та Л. Ляхоцька зазначають: «Змішане навчання спирається на три елементи: дистанційне навчання (Distance Learning), навчання в аудиторії (Face-to-face Learning) та навчання через Інтернет (Online Learning)» [2, с. 11]. Через воєнні дії на території України учасники освітнього процесу часто не мають можливостей для очного навчання. Це спричинює зміну моделей змішаного навчання та створення віртуального простору, в якому можливий вибір асинхронного та періодичного синхронного навчання, більш гнучких графіків консультацій, індивідуальної та групової проєктної діяльності.

Впровадження освітньої реформи «Нова українська школа» у 5-6 класах (адаптаційний цикл базової середньої) розпочалося в складний час, коли освітня система України постала перед викликами воєнного часу. Тому розробка навчальних та методичних матеріалів для її втілення потребує врахування цих змін.

Впровадження технологій змішаного навчання в закладах середньої освіти відбувається охоплює форми подання матеріалу (очні, дистанційні); формати проведення уроків і консультацій (синхронні, асинхронні), способи керівництва освітнім процесом (учительське, самостійне, групове). Трансформації зазнають і методи навчання, адже в їх структуру інтегруються елементи комп'ютерних технологій.

У підручниках української літератури для 5 [5] і 6 класів, у цифрових додатках до них та у завданнях для формувального оцінювання [4] передбачено залучення методів з елементами змішаного навчання.

На думку Т. Яценко, «специфіка літератури як мистецтва слова визначає особливі підходи до методики використання ІКТ, своєрідність якої обумовлена оптимальним поєднанням традиційних та інноваційних методів і прийомів

опрацювання навчального матеріалу» [3, с. 20]. За таким принципом структуровані нові підручники української літератури Т. Яценко, В. Пахаренка, О. Слижук для 5 і 6 класів. В їх основі – текстоцентричний підхід, який передбачає послідовність етапів вивчення художнього твору, виокремлення компонентів тексту для формування на їх основі теоретико-літературних понять.

Текстоцентричний підхід у підручниках поєднується з контекстним: художній твір розглядається у взаємозв'язку з фактами біографії письменників та письменниць, у контексті історичних подій та розвитку суміжних мистецтв – живопису, музики, театру, кіно, анімації тощо. Залучення контекстних зв'язків відкриває широкі можливості для формування ключових компетентностей, а також для застосування технологій змішаного навчання.

Традиційні методи навчання – розповідь учителя, дискусія, самостійне виконання навчальних завдань, читання, проекти, ігри, імітація – із застосуванням комп'ютерних технологій наповнюються новим змістом, а також дозволяють урізноманітнити види навчальної діяльності, які учні виконують під керівництвом учителя на адаптаційному циклі (5-6 класи), а також більш самостійно на власне предметному циклі (7-9 класи) базової середньої освіти.

Текстові варіанти сучасних підручників української літератури для 5 [5] і 6 класів доповнюються цифровими додатками, які містять додаткові матеріали для змішаного навчання. Один із розділів цифрового додатка – «Медіатека». Вона містить аудіозаписи літературних творів для самостійного прослуховування учнів, музичних композицій, які є одним із різновидів мистецького контексту для виучуваних текстуально художніх творів, а також додаткові науково-пізнавальні тексти, що не ввійшли до основної частини підручника.

Організації самостійного виконання навчальних завдань з української літератури, формуванню ключових компетентностей, розвитку читацького потенціалу, знань про довкілля та суспільство допомагають завдання, розміщені в розділі «Читацьке дозвілля» цифрового додатку.

Окремо у цифровому додатку розміщено ресурси для вчителів – модельну навчальну програму, календарне планування за нею, зошит для формувального оцінювання, методичний посібник з додатковими завданнями, які вчителі зможуть використати на уроках української літератури та для організації позакласної роботи.

Урізноманітнюють навчання української літератури у змішаному форматі різноманітні навчальні завдання, розроблені на основі онлайн-ресурсів. Вони інтегровані у тексти підручників, пропонуються у методичному посібнику, на їх основі можна проводити тестування для формувального та підсумкового оцінювання.

Важливим компонентом змішаного навчання української літератури є розвиток цифрової грамотності учнів. Для цього у підручнику для 5 класу запропоновано виконання навчальних завдань з використанням цифрових сервісів, наприклад: «Ти вже знаєш, що у народних і літературних казках головними героями можуть бути і реальні люди, наділені надзвичайними здібностями, і тварини, і фантастичні істоти. У казці, яку ти будеш читати, діють ще й інші незвичайні герої. Хто вони? Спробуй здогадатися, прочитавши заголовок твору. Свої передбачення оформи у вигляді «Хмари слів»: намалюй або ж скористайся цифровим сервісом Word It Out тощо. Чи правильними були твої передбачення, ти дізнаєшся, коли прочитаєш дивовижну й зворушливу казку Лесі Українки «Лелія»» [5, с. 46].

Отже, комплексне поєднання очного навчання, самостійної роботи з підручником, цифровим додатком до нього, онлайн-сервісами, виконання індивідуальних, парних та групових проєктів створюють оптимальні умови для створення безпечного освітнього середовища, ефективного навчання української літератури на адаптаційному циклі, дають можливість запобігти освітнім втратам в умовах воєнного часу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Малихін О., Арістова Н., Рогова В. (2022). Мінімізація освітніх втрат учнів закладів загальної середньої освіти в умовах воєнного стану: змішане навчання. *Український педагогічний журнал*. 2022. № 3. С. 68–76.

2. Технологія змішаного навчання в системі відкритої післядипломної освіти: підручник /за заг. ред. В. В. Олійника, ред. кол.: С. П. Касьян, Л. Л. Ляхоцька, Л. В. Бондаренко; ДВНЗ «Ун-т менедж. освіти». Київ, 2019. 196 с.
3. Яценко Т. О. Специфіка уроку української літератури в умовах інформатизації навчального процесу. *Українська мова і література в школі*. 2016. № 4. С. 19–23.
4. Яценко Т., Івашина Г. Українська література. Зошит моїх досягнень. 5 клас. Київ : ВД «Освіта», 2022. 64 с.
5. Яценко Т., Пахаренко В., Слижук О. Українська література : підручник для 5 класу закладів загальної середньої освіти. Київ : ВД «Освіта», 2022. 256 с.